

Kõik kordub, ka hall ja soe novembrikuu

«Tänavune sügise kannab erakorralise pitsatit otsa ees. Soe kestab veel detsembris edasi, kuna harilikult sel ajal ikka juba külmataadi valitsust tunda oleme saanud,» kirjutas Postimees 6. detsembril 1929.

Juhuslikult pihku sattunud 71 aasta tagusest Postimehest vaatabki vastu justkui tänavuse novembri kirjeldus: «Taevas on ühtlases pilves, nagu halli pakkimise paberisse mähitud, maapind mustab üliniiskusest

Sõiduteel aga limerdab pori, mida vuravad mootorsõidukid nii ohtralt igas suunas pritsivad ning iga kodaniku kehakatte omapäraseks kirjuks täpivad.»

Ajaleht lisab, et nii sooja sügist ei ole Eestimaal olnudki. «1878. a. ja 1924.a. oli küll pikk ja soe sügis, kuid vahepeal oli ikka mõned väikesed külmaperioodid, kuid tänavu neid ei ole peaaegu olnudki.»

Tõepoolest olid eelpool mainitud kahe aasta sügised erakordselt soojad: kolmesügiskuu (september - november) keskmiseks õhutemperatuuriks arvutas Tartu Üli-kooli meteoroloogiaobservatoorium 7,5 kraadi. 1929. aasta jäi neist poole kraadi võrra jahedamaks.

Veelgi soojemad sügised olid tulekul: Tartu 135-aastase ilmavaatluste ajaloo kõige kõrgem õhutemperatuur saadi 1934. aastal - 8,7 soojakraadi. Tänavused sügiskuud jäävad oma näiduga (7,4 kraadi) selles edetabelis alles seitsmendale kohale.

Kevadlilled keset hallust

«Linnaski vaadatakse igatsedes tuhkhalli taeva poole, kas ei hakka kord külmataat lund puistama,» kirjutab eespool tsiteeritud Postimees.

Jah, hall ning troostitu oli taevas ka äsja lõppenud novembris. Päikest saime näha kokku ainult kümme tundi, s.o vaid 6 protsenti võimalikust ajast. Vaid kolmel aastal viimaste kümnendite jooksul on see aeg veelgi pimedam olnud.

See-eest oli paksu pilveteki all soe - õhus esines öökülma isegi vähem kui septembris. Kõige külmem oli talvekuul (nii ju novembrit rahvakalendris kutsutakse) 28. kuupäeval: 5,7 pügalat alla nulli. Kuu alguspoole ööd olid aga lausa suviselt mahedad. Pole siis mingi ime, et kevadlilled õide peteti.

Jõulukuu esimesel päeval sagesid telefonikõned Tõraverre: helistajad pärisid, kas tuli uus soojarekord. Kahjuks tuli öelda, et kuigi november oli tõesti haruldaselt soe - Tartus 3,8 kraadi ehk üle kolme ja poole kraadi tavalisest soo-jem -, on 135 aasta jooksul «hullematki» kogetud.

Kõige palavam oli talvekuu 1877. aastal (4,3 kraadi), tänavune jagab koos 1938. ja 1982. aastaga 3.-5. kohta.

Kaks aastat tagasi oli novembrikuu väga külm ning lumine, nüüd ei tulnud ühtki lumepäeva arvesse: lumi sulas lõuna pool kähku, terake kauem oli maa valge vaid pealinna kandis.

«Maal oodatakse enne lund, siis alles jõulusid. Võib olla, et tulevad korraga. Siis oleks rõõm kahekordne,» kirjutas Postimees täna 71 aastat tagasi.

Lume asemel päikesetorm

8. novembril toimus Päikesel võimas purse. Osakeste voog tormas Maa poole kiirusega 900 kilomeetrit sekundis. Kümne aasta tugevaim päikesetorm (neljas kategooria 5-pallise skaala järgi) tekitas raadiohäireid isegi Tallinna lennujaamas.

Orbiidil viibivad astro- ja kosmonaudid võisid saada röntgenikiirguse doosi, mis võrdub 8 - 10 ühekordse läbivalgustamisega.

Nädal aega hiljem mattis lumetorm Buffalo linna New Yorgi osariigis mõne tunniga 60-sentimeetrise lumekihi alla. Veel nädal ning jäävihm purustas traadid Ukrainas ja Moldaavias. Oli surnuid ja sadu vigastatuid.

Ain Kallis

tartu@postimees.ee

Ain Kallis on klimatoloog.